

De heer H. Algra schrijft in „Leeuwarder Kerkbode“:

Kerkelijke tucht is een moeilijke zaak.

De Kerkeraad kan niet, als de wereldlijke rechter uitgaan van het standpunt, dat alleen strafbaar is zulk een daad, die bij een bepaald wetsartikel strafbaar is gesteld. Een lijst van censurabele delicten bestaat niet.

Ook is de te volgen procedure niet zoo scherp omschreven als in het Wetboek van Strafvordering.

Toch zijn er normen.

De Kerkenorde mag nooit worden genegeerd. En een of ander antecedent kan de Kerkenorde niet krachteloos maken.

Men wijst er wel eens op, dat naast de wet bestaat de jurisprudentie. Dat wil zeggen, er is een bepaalde opvatting en wijze van toepassing van een wetsartikel gezaghebbend geworden in de praktijk.

Maar dat beteekent natuurlijk nooit, dat de jurisprudentie het wetsartikel zou kunnen aantasten.

Als b.v. de wet voor bepaalde gevallen een notariële acte voorschrijft, dan kan de jurisprudentie nooit leiden tot de stelling: het mag ook wel bij onderhandse acte.

Een kerkeraad of meerdere vergadering kan dus voor moeilijke vragen komen te staan.

Er moet recht worden gehandeld.

Een tuchttoefening, die zich zou willen baseeren op wat in een bepaald geval het nuttigst of gemakkelijkst lijkt, is finaal uit den boeze.

Er moet recht worden gehandeld; de weg van het recht is echter niet zoo formeel afgebakend als bij de wereldlijke rechtspraak.

Als nu een kerkeraad weinig ervaring heeft, en vrees zich te vergissen, dan moet hij advies vragen.

Hetzelfde geldt matatis mutandis van een classis.

Advies vragen, bij wie?

M.i. moet de regel zijn: bij de meerdere vergadering. Dan blijft men in den kerkelijken weg.

Het loopen om advies naar particulieren is verkeerd. Zij mogen niet gemengd worden in kerkelijke tuchtzaken. Bovendien krijgt zulk een inwinning van advies gemakkelijk een clandestien karakter.

Het lijkt dus gewenscht, dat een kerkeraad bij eventuele moeilijkheden zich tot de classis wendt om advies, en evenzoo de classis tot de Particuliere Synode.

In verband met de kwestie, die ook in „De Heraut“ blijkbaar opgeworpen wordt, is van beteekenis wat de heer Algra nog verder schrijft onder het hoofd: „Is de Kerkenorde bindend?“

Deze vraag schijnt onnoozel.

Want men zou willen antwoorden: natuurlijk. De Kerken hebben haar onderlinge verhoudingen in de Kerkenorde geregeld. En een bepaalde Kerk zou zich met recht gedupeerd mogen achten, als de andere kerken tegen die kerkenorde in, tegen haar gingen optreden.

Toch zijn er wel predikanten geweest, die de Kerkenorde niet bindend achtten. In dezen zin, dat zij oordeelden dat de Generale Synode van de Kerkenorde zou mogen afwijken. Men redeneert dan aldus: de Generale Synode is een vergadering van de kerken. En de kerken hebben het toch in de hand, om de door haar opgestelde regelen te wijzigen.

Volkomen juist.

Mits het eerlijk en met orde geschiede.

Dat wil zeggen, dat dan de Kerkenorde worde veranderd.

Als de Synode op een bepaald punt een „nieuw Kerkrecht“ wil invoeren, moet zij eerst de Kerkenorde wijzigen. Zij kan niet de oude bepaling laten staan en tegelijk volgens een nieuwe bepaling handelen.

En als de Synode de Kerkenorde wijzigt, heeft iedere kerk zich wel terdege af te vragen, of er reden is, over die wijziging bezwaard te zijn en daartegen op wettige wijze zich te verweren.

Daarom is het volkomen ad rem, dat de Particuliere Synode van Friesland-Noord in de lastbrieven van haar afgevaardigden ter Generale Synode de clause opneemt, dat de Kerken van Friesland-Noord de besluiten der Synode voor bondig zullen houden, tenzij zulk een besluit in strijd mocht zijn met de Kerkenorde.

Dat is héél zuiver gezien, en pogingen, om onze Particuliere Synode van dit standpunt af te brengen, hebben dan ook niet het minste succes gehad.

Ds B. A. Bos citeert in „Asser Kerkbode“ wat Prof. Greijdanus schreef, en concludeert daaruit:

Om en bij 1926 is er een kentering gekomen, waarvan de eerste symptomen openbaar werden op de Synode van Assen, inzake de kwestie-Geelkerken. Op deze Synode werd een kerkrechtelijke beslissing genomen, waarmee prof. Greijdanus zich ook toen niet kon vereenigen. We mogen er voorts wel op letten, dat het geval-Amsterdam-Zuid in 1926 en het geval-Drachten in 1938 niet gelijk is.

Ds H. K. Vellenga merkt op in „Geref. Kerkblad voor Drente en Overijssel“:

Wij hebben nu slechts te hopen dat deze zaak eens goed onderzocht en uit de doeken gedaan wordt en de leemte in onze kerkenorde gevuld wordt.

Dat heeft ongetwijfeld heel wat voeten in de aarde omdat het hier gaat over geestelijke verhoudingen, die in juridische termen hun uitdrukking moeten vinden.

bij zich aan het schrijven van boeken en brieven. Bovendien ging hij nog voor in de bediening des Woords.

Diep betreurd door zijn vriend Beza en alle Protestantanten in heel Frankrijk, stierf Chandieu op 23 Februari 1591 aan een longontsteking. In hem verloor het Gereformeerd Protestantisme een krachtig bevorderaar van zijn zaak.

Chandieu heeft een vruchtbare pen gehad. Hij was zeer belezen, en polemiseerde vooral tegen Roomschen en Lutherschen.

Evenals Calvijn schreef Chandieu meermalen onder een pseudoniem.

Ook als dichter heeft Chandieu niet onbelangrijk werk geleverd. Tegen de lasterlijke aanvallen van Ronsard heeft hij zijn geloof verdedigd in dichtvorm, terwijl hij voorts o.m. een schoone ode vervaardigd heeft op den nood der Fransche kerken.

Dordrecht.

W. DE ZWART.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Bonifatius

Heidenzending en kerkorganisator.

II.

Geweldig is dus de vlucht die Bonifatius' werk genomen heeft. Om deze goed te kunnen begrijpen, moet nog op enkele dingen gelet worden. Daar is naast de sluwende kracht uit Rome, de steun die Bonifatius ontvangen heeft van de vorsten van het Frankische rijk.

In December 722 komt hij door een brief van den Paus in contact met Karel Martel. Deze ontvangt hem met grooten eerbied en geeft hem op zijn beurt een brief ter geleide mee.

„Weel“, zoo luidt een stuk cruit, „dat de Apostolische Vader in Christus, Bonifatius, de bisschop, tot ons is gekomen en ons heeft verzocht hem onder onze bescherming te nemen. Weet dat wij dat met blijdschap hebben gedaan. Daarom hebben wij dit document met eigen hand geschreven. Waarheen hij gaat, moet hij met liefde omringd worden. En indien moeilijkheden zich mochten voordoen, die niet door een wet kunnen worden beslist, dan moeten zij onverwijld te mijner kennis worden gebracht. Hem en zijn metgezellen mag in geen geval eenig leed worden aangedaan“.

Er waren zeker verschillende redenen, waarom deze vorst zoo graag de bescherming van Bonifatius op zich nam. Met zijn brief toch had de Paus hem erkend als de heer in Frankenland, wiens invloed nog ver daarbuiten ging. Dit moet voor hem, die nog vele tegenstanders had, een groote eer geweest zijn.

Daarbij kwam, dat Karel hier de mogelijkheid zich geopend zag om zijn gezag te laten gelden in landen, waarover hij te voren geen zeggenschap had. Het is ook opmerkelijk, dat in zijn brief de Paus met geen woord genoemd wordt en dat hij wel Bonifatius erkent als de bisschop op het zendingsveld, maar toch laat doorschemeren, hoe deze bisschop op zijn beurt afhankelijk is van hem, Karel Martel.

Deze bescherming is voor Bonifatius van groote beteekenis geweest. Dit blijkt wel zeer duidelijk uit een brief van den Paus aan zijn aartsbisschop, gedateerd 29 Oct. 739, waarin de Paus schrijft: „Gij hebt ons verteld van de heidensche volkeren van Germanië, die onze God in Zijn erbarmen heeft bevrijd uit de macht van het heidendom en dat een getal van honderdduizend zielen ingebracht is in de heilige moederkerk door uw arbeid en de hulp van Karel, vorst der Franken.“

Ook Bonifatius zelf weet wat hij aan Karel Martel te danken heeft. Zelf schrijft hij, tusschen 742 en 746: „Zonder de bescherming van den koning der Franken zou ik niets hebben kunnen uitrichten. Zonder hem had ik de gemeenten niet zoo kunnen leiden, noch de monniken en nonnen kunnen beschermen en zelfs niet de heidensche gebruiken en afgodendienst kunnen verhinderen“.

Met Pippijn onderhoudt hij hetzelfde contact. Als hij zijn werk in Hessen-Thüringen gaat neerleggen, schrijft hij een dankbrief aan Pippijn voor alles wat deze voor hem heeft gedaan.

Maar daarbij laat Bonifatius het niet. Hij ziet na zijn heengaan zijn werk bedreigd door allerlei gevaren en daarom smeekt hij Pippijn het werk en de werkers daarin, in bescherming te nemen, „opdat zij niet verstrooid zullen worden, als schapen zonder herder“.

Voor een speciale groep vooral vraagt hij de zorg van den vorst. Voor de priesters, die in de nabijheid der heidensche gebieden een „ellendig leven leiden“. Brood om te eten hebben ze, maar kleeren niet, „tenzij ze van buitenaf geholpen worden. Dan alleen zullen ze dat harde leven in dienst van die volkeren kunnen volhouden“.

Hier spreekt de zorg van den grijzen zending voor zijn helpers, die op voorpost staan in een hun vijandig gebied. Het waren meest landge-

nooten, monniken, die uit Engeland overgekomen waren om hem in zijn dienst bij te staan.

Dit brengt ons op een anderen trek die in de zending van die tijden zoo sterk opvalt. De dragers van het werk zijn de monniken uit de kloosters.

Naast de macht van den Paus, en den steun van de vorsten spelen de kloosters een groote rol in de christianiseering van Midden-Europa. Bijna alle groote zendingen uit dien tijd hebben hun opleiding ontvangen in de kloosters. Wanneer er een nieuw veld geopend moet worden, zijn het daar de kloosters, die, aanvankelijk klein natuurlijk, toch de centra vormen, bases voor de uittrekkende arbeiders en opleidingsplaatsen voor de inheemsche priesters.

In het achterland blijven de moederkloosters de dragers van heel het werk. Zij zorgen ook voor aanvulling van arbeidskrachten en steunen met geld en gebeden.

Ook in Bonifatius' levenswerk zien wij deze bijzondere beteekenis van de kloosters. Nauwelijks is hij in Hessen aangekomen, of hij legt de fundamenten van een klooster. Het eerste in een heele rij door hem gebouwd, als centra van de pastorale zorg der pas-bekeerde Christenen en als home-bases voor de uittrekkende zendingen.

Nauwelijks te overschatten ook is de beteekenis, die in cultureel opzicht de kloosters hebben gehad. Hun scholen brachten de eerste ontwikkeling. Ook op economisch gebied hebben de kloosters niet weinig bijgedragen tot de verhooging van de economische weerbaarheid van de hen omringende bevolking. Wilde gronden werden in cultuur gebracht en de bearbeiding van het veld verbeterd.

Bonifatius heeft dit gezien en doelbewust in die richting steeds gewerkt. Hij had echter hierin nooit zooveel kunnen tot stand brengen, als hij niet steeds krachtig gesteund was uit Engeland.

Als hij arbeiders noodig had of geld, als hij zich in een bepaalde situatie gedragen wilde weten door het gebed, nooit klopte hij tevergeefs aan bij zijn Engelsche vrienden. Nauw blijft dan ook door al die jaren het contact met de voornaamste kloosters in Engeland. Zijn brieven daarheen vullen een klein boekdeel.

Zijn biograaf overdrijft niet als hij schrijft: „Vanuit Britannië stak een groot aantal dienaars van het Evangelie tot hem over, leeraars en schrijvers, ook mannen, die allerlei handwerk verstonden. De meesten stelden zich gewillig onder zijn leiding en zij zijn het geweest, die op vele plaatsen het volk terugriepen van hun heidensche dwalingen. In vele landen, wijd en zijd verstrooid hebben zij gepredikt.“

De Paus en de vorsten mogen hem hun macht ter beschikking hebben gesteld, het zijn de Engelsche kloosters geweest, die hem de zendingen zonden.

Zoals alle zendingen van alle tijden voelde ook Bonifatius sterke behoefte aan het zijn werk dragend gebed. In een van zijn zendbrieven smeekt hij zijn vrienden met allen ernst, dat zij in hun gebeden zullen bedenken zijn zwakheid, „opdat hij moge worden verlost van de banden des Satans en van de kwaadwillige menschen“. „Wij smeeken u, dat gij met uw gebeden zoekt te verkrijgen, dat onze Heere en God, Jezus Christus, de harten der heidenen moge wenden tot het katholieke geloof“.

En bij een andere gelegenheid hoort ge hem vragen: „Ik smeek u, bidt voor mij, opdat ik geholpen moge worden door uw machtige gebeden“.

Daaruit zien we hoe groot de moeilijkheden vaak waren, waarvoor Bonifatius zich geplaatst zag. Tegen het eind van zijn leven krijgt men den indruk, zegt Schlunk ergens, „dat de strijd om de organisatie van de steeds groeiende kerk en de uitvoering van de pauselijke opdrachten hem te zwaar worden“.

Nog één keer ontwaakt dan de oude begeerte, om als zending uit te gaan. Alle eerbewijzen van Rome slaat hij af en trekt naar het land waar hij reeds eerder het Evangelie bracht, Friesland. Daar is hij 4 Juni 754 door een heidensche bende overvallen en vermoord.

Het is zeker merkwaardig, dat dit leven zoo rijk aan overwinningen, eindigt in het land van die vreemden, die hij in eerste liefde zijn Heiland volgend, het Evangelie heeft willen brengen.

Juist deze laatste tocht bewijst ons de grootsche statuur van dezen heidenzending. Eén zucht heeft ook zijn leven beheerscht. Met inzel van heel zijn leven heeft hij deze landen het Evangelie gebracht.

Hij is het geweest, die den zoozeer verbrokkelden zendingsarbeid der verschillende kloosters doelbewust in een sterke eenheid heeft weten samen te vatten, al zal daarbij niet mogen worden vergeten, dat hij hoe langer zoo meer zich in dienst heeft gesteld van het Roomsche imperialisme, dat hij het is geweest, die in deze landen Rome's macht voor eeuwen blijvend heeft weten te vestigen.

Z.

J. v. d. L.